

## I. Előszó

Két évtizedes paniti tevékenységem elegendő volt ahhoz, hogy azonosulni tudjak a paniti néppel, s elfogadjam úgy őket, ahogy a fiú elfogadja a szüleit; büszkeséget és hálát érezve erényei miatt, s bölcsen megbocsátva esetleges gyarlóságait. Húsz esztendő nem nagy idő, de bebizonyosodott, hogy bőven elég ahhoz, hogy gyökeres változások menjenek végbe a kisebb vagy nagyobb emberi közösségek életében, amelyek történelmi fordulópontot jelenthetnek nemcsak e közösségek, hanem az emberiség történelmében is.

1974 őszén kaptam áthelyezést mint biológia szakos tanár a paniti tíz osztályos iskolához, éppen akkor, amikor az iskola sportpályája készült. A kollegák nagy részét már ismertem, s így a bemutatkozás, vagy inkább a találkozás rövid öröme után már vígan hordtuk – közösen – a töltőanyaggal vagy a frissen kevert betonnal megrakott saroglyákat. Munka végeztével úgy éreztem magam mintha régi szálak fűznének ehhez a közösséghez, s a jelen már a jövőt is elévetítette. Tudtam, hogy itt jó lesz és érdemes lesz dolgozni, hogy egy munkás és igényes közösségbe léptem, amelynek tagjai hűségesek a falu hagyományaihoz, amely hosszú évszázadokon keresztül megtartó erő volt a paniti nép számára. Unatkozásra nem is volt soha lehetőség, mert mindig volt valami új, valami biztató, lelkesítő, reményeket keltő és eredményeket összegező esemény, amelyeket közösen éltünk meg, s amelyek mindig erőt adtak az elkövetkező időkre.

Mennyi minden történt ezalatt az idő alatt! A falu gazdasági átalakulása gyökerestől megváltoztatta az emberek életét. Belenyugodtak abba, hogy az ősi földek – amelyért annyit fáradoztak – a termelőségükben vannak, s hogy a gépesítés feleslegessé teszi az emberi munkaerő felhasználását a régi méretekben. Így megindult a nagyarányú ingázás a város különböző munkahelyeire, ahol minden család tagjai megfelelő alkalmazást találtak. Végigéltük a gazdasági élet fokozatos romlását, a korrupció elburjánzását, a hazugságok hosszú sorát, amellyel mindent meghamisítottak, az állami- és pártszervezetek önkényeskedéseit, amelyek minden tevékenységi területen megrontották az embereknek a szocialista jövőbe vetett bizalmát.

Ebben az időben kiteljesedett a tíz osztályos oktatás, s a Panithoz tartozó falvak tanulói is, a VIII. osztály elvégzése után, ide a községközpontba jöttek a IX. és X. osztály elvégzésére. Így vált szükségessé az iskola új szárnyának megépítése, hogy biztosítani lehessen az V.-X. osztályos



## Mezőpanit – monográfia

---

tanulóknak a délelőtti oktatást. Megépült, a falu összefogásából, az aszfaltozott bekötőút, megindult az autóbuszjárat Marosvásárhely és Székelykövesd között, megoldva az ingázó munkások, valamint a városi iskolákba járó gyermekek szállítását, majd később a kövesdi és harczói V.-VIII. osztályosok bejárását a paniti iskolába.

Megértük a szocialista rendszer csúfos bukását, a termelészövetkezet javainak szétesztését, nagy értékű közvagyon elkótyavetélését, a rohamosan növekedő munkanélküliséget, a fiatal munkaerő szétszóródását, az egyház és iskola hatékonyabb összefogását, a nemzeti létünkkel szembeni nyílt támadásokat, s egy új gazdasági és társadalmi folyamat halvány körvonalazódását. Mindez nem ment zökkenőmentesen, megviselte még az erős és hagyományaihoz ragaszkodó paniti ember jellemét és optimizmusát is; de a pillanatnyi elbizonytalanodás után rögtön jelentkeztek az újabb nekilendülések és sikeres újrakezdések biztos jelei.

Így kényszerült a paniti ember számtalanszor a történelem folyamán újrakezdeni és rendezni életét – változó körülmények között – a tűzvészek, az ellenség dúlásai, az évekig tartó háborúk után, amikor számbelileg megfogyatkozva, "de törve nem" győzedelmeskedett a romok és üszkők fölött, megtartva hiven a faluközösség írott és íratlan törvényeit, Istenbe és saját erejébe vetett hitét és bizalmát.

A Mezőpanit történelmében lepergett 650 esztendő ami az első írásos említés után eltelt, 1332-től, sok minden történt, de a kezdeti időkben az évszázadok sem idéztek elő olyan nagy és mélyreható változásokat, mint az utóbbi ötven-hatvan esztendő.

Ezalatt az idő alatt a régi hagyományos falukép eltűnt. Szalmafedeles ház már egy sincs Paniton, s az azokat felváltó régebbi típusúakból is csak kevés maradt meg. A falu halad előre a modernizáció útján. A népviseletet is felváltotta a mai divatos öltözet. Székelyruhát csak a nagyon öregeken látni. Igaz, ünnepek alkalmával a fiatalokon is, mert azért a szekrényben megőrzi azokat, s akinek nincs, újakat is csináltatnak, főleg a lányoknak. A székely kapukat rendre felváltja a vaskerítés és -kapu, s a régi szokásokat lassan elfelejtik ha nem kerülnek lelkes emberek, akik azokat fenntartják és gyakorolják. Mindezzel egyszerre kivesznek a régi mesterségek és foglalkozások, mint a kapufaragók, citerakészítők, kerékgyártók, guzsalykészítők stb., s már megszűnt a kenderfeldolgozás, ami még pár évtizeddel ezelőtt az asszonyok és leányok fő téli teendője volt.

Az élet modernizálódása folytán a tudomány és technika vívmányai mindinkább teret hódítanak Paniton is. A rádió, televízió, hűtőszekrény és hűtőláda, mosógépek, telefon s sok más egyéb megszokott kellékeivé váltak a paniti ember életének, de ezzel egyidejűleg, sajnálatos módon, eltűnt sok olyan eszköz és szerszám, amelyet a közelmúltban még általánosan használtak a régi gazdaságokban.



Mindezeket figyelembe véve született meg a gondolat, hogy Panit monográfiáját össze kell állítani, emléket állítva ezáltal egy erős faluközösségnek, amely az idők folyamán bebizonyította életképességét, lépést tartott a haladással, megőrizte hagyományait napjainkig, állandó népességyarapodást ért el a legnehezebb időszakokat is átvészelve, sohasem hagyva el a községet nagyobb tömegben.

Mezőpanit történetéről már többen készítettek falumonográfiát az utóbbi harminc-negyven év alatt, különböző szempontokat véve figyelembe s különböző céllal. Így:

- Zsigmond Ferenc tanító és Nagy Ödön leírták Mezőpanit rövid történetét, de ezek a dolgozatok kéziratban maradtak;

- Gál Márton paniti születésű közgazdász leírta a fontosabb falutörténeti, gazdasági és társadalmi vonatkozású eseményeket 1955-ig (40 gépelt oldalon);

- Jánosi Gizella szintén paniti születésű történelem szakos tanárnő megírta "Mezőpanit község történelmi monográfiáját" 1994-ig 85 gépelt oldalon, történelmi, gazdasági, politikai és társadalmi vonatkozásban.

Ezekben a munkákban összefoglalt értékes és dokumentumokkal alátámasztott adatokat felhasználtuk a jelen monográfia kibővítéséhez.

De ezen munkák egyike sem volt eléggé átfogó munka ahhoz, hogy teljes történelmi, gazdasági, politikai és szociális képet nyújtson e kis emberi közösség életéről, amely mindig élenjáró volt a környéken, a paniti emberről, akire tényleg illik a gyakran emlegetett jelszó: "Előre, panitiak!"

A jelen monográfia alapja már 1982-ben elkészült, akkor a "szocializmus győzelmének" 20-ik évfordulóját kellő eredményekkel illusztrálta. Azt a munkát akkor nem tartottuk alkalmasnak a benyújtásra, ezért csak néhány példányban készült el: egyet az Iskolához, egyet a református parókiához, egyet a néptanácshoz helyeztünk letétbe, egy példány a szerzőnél maradt.

Az 1989-es változások után jött el a megfelelő idő és vetődött fel a gondolat, hogy a megkezdett munkát folytatni kellene, hogy a gyorsan pergő eseményeket rögzítsük napjainkig, s adjuk közkézre a mai és elkövetkező generációk számára, növelve ezáltal önismeretünket és önbecsülésünket, a panitiak és mások önbizalmát és a sikeres jövőben vetett hitét.

A monográfia megírásához felhasználtuk a fent említett munkák adatai mellett a rendelkezésre álló írásos és szójhagyomány által őrzött emlékeket, a községi intézmények adatait, számos idős ember szóbeli közlését, példát adva az elkövetkező generációknak egy kis emberi közösség élete által, akik szoros egységben küzdöttek az idők viharában az életért, a fennmaradásért, akiknek minden időkben egészen a mai napig a legnagyobb erényük az összefogás és a lankadatlan munkaszeretet.

A szerző:  
**Konrád Béla**